

Lausunto

26.02.2021

Asia: VN/20323/2020

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista sote-uudistuksesta johtuen (Sote100)

Valitkaa jompikumpi alla olevista vaihtoehdoista

Lausunnonantajalla on lausuttavaa esitysluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista sote-uudistuksesta johtuen (Sote100)

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/20323/2020

Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö ja valtiovarainministeriö valmistelevat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräisiin muihin lakeihin tehtäviä muutoksia hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä (HE 241/2020 vp) johtuen. Edellä mainitut ministeriöt pyytävät jakelussa mainituilta tahoilta lausunnot liitteenä olevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Myös muut kuin jakelussa mainitut tahot voivat antaa asiassa lausuntonsa.

Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallitus antoi 8.12.2020 esityksen eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 241/2020 vp). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uuden

hallintotason, hyvinvointialueiden, perustamisen ja toiminnan kannalta keskeiset lait, joita ovat laki hyvinvointialueesta, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, laki pelastustoimen järjestämisestä, laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki, hyvinvointialueiden rahoituslaki sekä ehdotukset kuntien valtionosuutta koskevan lainsäädännön, verolainsäädännön, hyvinvointialueen henkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä eräiden yleishallintoa koskevien lakien muuttamiseksi.

Tavoitteet

Esityksen valmistelussa mukana olevien ministeriöiden hallinnonalan lainsäädäntöä on tarpeen päivittää vastaamaan edellä mainittua sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusta koskevaa uutta sääntelyä.

Lausuntopyynnön kohteena olevalla hallituksen esitysluonnoksella ehdotettaisiin tehtäväksi eri ministeriöiden hallinnonalan lainsäädäntöön hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuvat tekniset muutokset. Lisäksi tehtäisiin Uudenmaan erillisratkaisuun liittyvä tietojohdantamista koskeva sisällöllinen täydennys.

Näillä muutoksilla päivitetäisiin eri hallinnonalojen lainsäädäntö vastaamaan uutta rakenteellista toimintakenttää ja järjestämisvastuuta. Esityksen tavoitteena ei ole puuttua lainsäädäntöön sisällöllisesti edellä kuvattua Uudenmaan erillisratkaisua koskevaa täydennystä lukuun ottamatta.

Kokonaisuuteen sisältyy esitys 109 lain muuttamisesta. Suurimmassa osassa kyse on siitä, että termi ”kunta” tai ”kunnan toimielin” korvataan termillä ”hyvinvointialue” tai ” sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaava viranomainen”.

Ehdotus:

Lakiesityksessä tulee erottaa selvästi julkisomisteisten yhtiöiden tarkoitus ja luonne markkinoilla toimivista yhtiöistä. Lausunnolla oleva lakiesitys ei tunnista tätä eroa. Sote -maakunnan omistukseen perustuva yhtiö tai osuuskuntamuotoinen tuotanto on rinnastettava sote -maakunnan omaan tuotantoon.

Pirkanmaalla kokonaan julkisomisteisista Coxasta ja Sydänsairaalaista on hyvät kokemukset myös maakuntien rajat ylittävässä toiminnassa. Palveluiden asiakaslähtöisyyden ja läheisyysperiaatteen sekä tuottavuushyötyjen saamisen tulee olla merkittävämpiä kuin maakuntien alueellisten rajojen.

Maakuntayhtymille tulee antaa mahdollisuus tuottaa myös muita kuin tukipalveluita. Lakiesityksessä ei ole esitetty perusteluja sille, miksi tuotanto rajoitettaisiin vain tukipalveluihin.

Monituottajamalli on vakiintunut toimintatapa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Lakiesitys sisältää merkittäviä rajoituksia tässä suhteessa. Maakuntarajat ylittävä toiminta on sallittava, sillä se sallitaan myös digitaalisesti. Jos rajoitetaan maakuntarajat ylittävää sairaanhoitoa, on silti turvattava kansalaisten oikeus palveluihin ja valinnanvapauteen. Julkisesti omistetut sidosyksiköt ja markkinayhtiöt tulee laissa erottaa toisistaan. Hyvien hoito- ja hoitopääsytulosten vuoksi sekä kustannusten hallitsemiseksi julkisomisteinen yhtiömuotoinen toiminta turvattava.

Lakiesityksen virkalääkärivaatimus kuormittaisi palvelujärjestelmää ja edellyttäisi resurssien merkittävää lisäämistä ja olisi ristiriidassa potilaan oikeuksia koskevan lainsäädännön kanssa. Yhtiöiden toiminnan rinnastaminen kokonaisuudessaan yksityiseen toimintaan tarkoittaisi, että nykyisiä erittäin hyvin toimiviksi havaittuja hoitokäytäntöjä ja -ketjuja joudutaan purkamaan. Esityksien on katsottu lisäksi viivästyttävän potilaiden hoitoon pääsyä ja lisäävän yhteiskunnan kustannuksia. Sote-järjestämislain 12 §:ssä asetettuja ulkoistamisrajoituksia ei tulisi soveltaa hyvinvointialueen määräysvallassa olevaan in-house -yhtiöön, ja säännöksessä asetetusta veloitteesta käyttää virkalääkäreitä tulee luopua sellaisissa erikoissairaanhoidon toimissa, joita ei perinteisesti ole pidetty julkisen vallan käyttönä, vaan tavanomaisena palvelutuotantona

Uudenmaan erillislaki on palvelujen yhdenvertaisen toteuttamisen näkökulmasta haasteellinen.

Terveydenhuoltolain 21 §:ää, siltä osin kuin se koskee ympäristöterveydenhuollon järjestämistä, ei esitetä muutettavaksi.

Säännöksen mukaan kunnan on myös jatkossa järjestettävä ympäristöterveydenhuollon palvelut alueellaan sen mukaan mitä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta- alueesta annetussa laissa (410/2009) säädetään. Lain 419/2009 mukaan kunnalla tai yhteistoiminta- alueella tulee olla käytettävissä vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöstöresurssit. Vain suurilla kaupungeilla on mahdollisuudet tosiasiallisesti vastata ympäristöterveydenhuollon palveluista. Mikäli hyvinvointialue ei voi järjestää ympäristöterveydenhuollon palveluja, joudutaan yhteistyö organisoimaan uudelleen. Saadun tiedon mukaan

ympäristöterveydenhuollon järjestämisvastuu olisi siirtymässä hyvinvointialueille mahdollisesti vuoden 2026 alusta lukien. Niillä alueilla, joilla järjestämisvastuu on tällä hetkellä siirretty esim. hyvinvointiyhtymälle tai vastaavalle organisaatiolle, tulisi mahdollistaa toiminnan säilyminen ennallaan. Tästä olisi mahdollista säätää voimaanpanoa koskevassa lainsäädännössä.

Esityksessä tehtyihin teknisiin muutoksiin ei esitetä muutoksia.

Luoto Riikka
Valkeakosken sosiaali- ja terveyskeskus